

Lyhyt matematiikka 24.3.2010, ratkaisut:

1. a) $\frac{1}{2}(3x - 2) = \frac{1}{3}(2x + 3) \iff 3(3x - 2) = 2(2x + 3) \iff 9x - 6 = 4x + 6 \iff 5x = 12 \iff x = \frac{12}{5}$.

b) $(x + 2)(x - 2) = 5 \iff x^2 - 4 = 5 \iff x^2 = 9 \iff x = \pm 3$.

c) Suorien leikkauspiste toteuttaa yhtälöparin $x + y = 2$, $2x - y = 5$. Laskemalla yhteen saadaan $3x = 7$, josta $x = \frac{7}{3}$ ja $y = 2 - x = -\frac{1}{3}$.

Vastaus: a) $x = \frac{12}{5}$, b) $x = -3$ tai $x = 3$, c) $x = \frac{7}{3}$, $y = -\frac{1}{3}$.

2. a) Neliön sivun pituudelle x m saadaan yhtälö $x^2 = 1,2$, josta $x = \sqrt{1,2}$. Neliön lävistäjän pituus on $x\sqrt{2} = \sqrt{2,4} \approx 1,54919$ (m).

b) Jos $x^4 = 17$, on $x = \sqrt[4]{17} \approx 2,03054$.

c) $4^0 - 3^{-1} + 2^{-2} - 1^{-3} = 1 - \frac{1}{3} + \frac{1}{4} - 1 = -\frac{4}{12} + \frac{3}{12} = -\frac{1}{12}$.

Vastaus: a) 1,55 m, b) $x \approx 2,031$, c) $-\frac{1}{12}$.

3. a) Nollakohdat ovat noin -2 ; $0,5$; $2,8$.

b) Derivaatan nollakohdat ovat noin -1 ja 2 .

c) Funktion suurin arvo on noin 5 .

d) Funktion pienin arvo on noin -5 .

e) Funktio on kasvava välillä $[-2, -1]$ ja $[2, 3]$.

f) Funktio on vähenevä välillä $[-1, 2]$.

4. Jos lisättävä määrä on x litraa, on

$$\frac{12}{100}x + \frac{5}{100} \cdot 3 = \frac{8}{100}(x + 3) \iff 12x + 15 = 8x + 24 \iff 4x = 9 \iff x = \frac{9}{4}.$$

Vastaus: 2,25 litraa.

5. Viiden prosentin koron korkotekijä on $1,05$. Tuhannen euron talletuksen arvo on n vuoden kuluttua $1000 \cdot 1,05^n$ euroa. Arvolla $n = 0$ saadaan alkutalletus 1000 euroa. Muut arvot ovat oheisessa taulukossa.

n	5	10	15	20	25
$1000 \cdot 1,05^n$	1276,28	1628,89	2078,93	2653,30	3386,35
n	30	35	40	45	50
$1000 \cdot 1,05^n$	4321,94	5516,02	7039,99	8985,01	11467,40

6. Funktio on $f(x) = (x-2)(3-x) = -x^2 + 5x - 6$. Sen derivaatta $f'(x) = -2x + 5$ häviää, kun $x = \frac{5}{2}$. Derivaatan nollakohta on välillä $[-3, 3]$. Koska $f(-3) = -30$, $f(\frac{5}{2}) = \frac{1}{4}$ ja $f(3) = 0$, on funktion suurin arvo $f(\frac{5}{2})$ ja pienin arvo $f(-3)$.

Vastaus: Suurin arvo $\frac{1}{4}$ ja pienin arvo -30 .

7. Hypotenuusan pituus on $\sqrt{3,2^2 + 5,7^2} = \sqrt{42,73} \approx 6,5368$ (cm). Olkoon sitten h hypotenuusaa vastaan piirretty korkeus ja α lyhyemmän kateetin vastainen kulma. Tällöin $\frac{h}{5,7} = \sin \alpha = \frac{3,2}{\sqrt{42,73}}$, josta saadaan $h = \frac{5,7 \cdot 3,2}{\sqrt{42,73}} \approx 2,7903$ (cm).

Vastaus: Hypotenuusan pituus on 6,5 cm ja suoran kulman kärjen etäisyys hypotenuusasta 2,8 cm.

8. a) Oikeana saapuvan bitin todennäköisyys on $p = 1 - 0,00015 = 0,99985$. Todennäköisyys, että 16 bitin jonossa ei ole virheellisyyksiä on $p^{16} \approx 0,99760270$. Todennäköisyys, että on ainakin yksi virheellinen bitti, on $1 - p^{16} \approx 0,0023973$.

b) Todennäköisyys sille, että lähetetään 32 kappaletta 16 bitin jonoja virheettä on $(p^{16})^{32} \approx 0,9260697$. Todennäköisyys sille, että ainakin yksi jono on virheellinen, on $1 - (p^{16})^{32} \approx 0,073930$.

Vastaus: a) 0,0024, b) 0,074.

9. Yhdysjanan keskipiste on $(\frac{8-1}{2}, \frac{4+1}{2}) = (\frac{7}{2}, \frac{5}{2})$. Yhdysjanan kulmakerroin on $\frac{4-1}{8+1} = \frac{1}{3}$. Sitä vastaan kohtisuoran suoran kulmakerroin on -3 , joten suoran yhtälö on $y - \frac{5}{2} = -3(x - \frac{7}{2})$ eli $y = -3x + 13$. Kun $x = 0$, on $y = 13$ ja kun $y = 0$, on $x = \frac{13}{3}$. Leikkauspisteet koordinaattiakselien kanssa ovat $(0, 13)$ ja $(\frac{13}{3}, 0)$.

Vastaus: Suoran yhtälö on $y = -3x + 13$ ja leikkauspisteet $(0, 13)$ ja $(\frac{13}{3}, 0)$.

10. Kolmion pyörähtäessä lyhyemmän kateettinsa ympäri syntyy kartio, jonka korkeus on 2 ja pohjaympyrän säde 3. Kartion tilavuus on $\frac{1}{3}\pi \cdot 3^2 \cdot 2 = 6\pi$.

11. Järjestetään laskutulokset taulukoksi.

a)	n	a_n	b)	n	a_n
	0	3		0	8
	1	1,833333333		1	4,125000000
	2	1,462121212		2	2,304924242
	3	1,414998430		3	1,586315860
	4	1,414213780		4	1,423549408

Vielä on laskettava kummassakin tapauksessa $100(\frac{a_4}{\sqrt{2}} - 1)$.

a) Poikkeama on 0,000015 %, b) Poikkeama on 0,66 %.

12. Täydentämällä yhtälön oikea puoli neliöksi saadaan

$$y = 2x^2 - 4x - 1 = 2(x^2 - 2x + 1) - 3 = 2(x - 1)^2 - 3 \text{ eli } y + 3 = 2(x - 1)^2.$$

Tästä nähdään, että $a = 2$, $h = 1$ ja $k = -3$. Samoin tästä nähdään, että huipun koordinaatit ovat $(1, -3)$.

13. a) Taulukosta saadaan 30 000 euron lahjoituksesta menevän veron määrälle lauseke $1010 + \frac{10}{100}(30\,000 - 17\,000) = 2310$. Veroa menee siis 2310 euroa.

b) Jos funktio $f(x)$ antaa lahjaveron riippuvuuden lahjan arvosta, niin sen kuvaaja $y = f(x)$ on murtoviiva, missä

$$f(x) = \begin{cases} 0, & \text{kun } 0 \leq x < 4000, \\ 100 + 0,07(x - 4000), & \text{kun } 4000 \leq x < 17\,000, \\ 1010 + 0,10(x - 17\,000), & \text{kun } 17\,000 \leq x < 50\,000, \\ 4310 + 0,13(x - 50\,000), & \text{kun } 50\,000 \leq x. \end{cases}$$

14. Olkoon p hinnankorotusprosentti ja $q = 1 + \frac{p}{100}$. Tällöin $194,26q^6 = 249$, josta

$$q = \sqrt[6]{\frac{249}{194,26}} \approx 1,042244 \text{ ja } p = 100(q - 1) \approx 4,2244.$$

Vastaus: 4,22 %.

15. Ehdon $\bar{a} + \bar{b} = 5\bar{j}$ mukaan $-\bar{x}i + \bar{y}j + \bar{x}i + \bar{y}j = 5\bar{j} \iff 2\bar{y}j = 5\bar{j} \iff y = \frac{5}{2}$.

Kulmaehdon mukaan $\frac{y}{x} = \tan 2^\circ \iff x = \frac{5/2}{\tan 2^\circ} \approx 71,59063$.

Vastaus: $x = \frac{5}{2 \tan 2^\circ} \approx 71,59$, $y = \frac{5}{2}$.